

KAKELUGNEN

ELDENS ARKITEKTUR - ELLER ETT HUS FÖR HÄRDEN..
rosemarie nilsson oktober 2004

KAKELUGNEN FINNS FÖRE ÅR **1767**. SAMT **EFTER..**
OCH DÅ BETYDLIGT MER INTELLIGENT !!

Vad hände egentligen detta år ? Jo - två herrar hade en tid dessförinnan fått i uppdrag att söka en metod för nedbringandet av landet Sveriges ofantliga och ökande vedåtgång.
Åtminstone vad beträffar eldning i kakelugnar.

Som väl vid den här tiden uteslutande var en angelägenhet för landets flesta slotts- och herresätens ägare. Med sina stora värmehungriga rum.

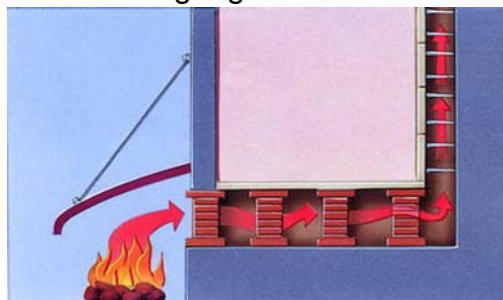
Vanligt folk hade ännu knappast denna källa för vedbrasor. Dessa båda män var general Fabian Wrede samt arkitekt Carl Johan Cronstedt. Som rätt snabbt sammanställde tusenårig kunskap om rökgångars slingriga och förmåga att transportera rökgaser. Till en ny teknisk landvinning.

De konstruerade **Kakelugnen med Rökgångar**.

Mot att -i princip- en kakelugn tidigare, endast var en stor, rak rökkanal pekande rakt upp i luften. Och skorstenar murades egentligen inte före femtonhundratalet. Kakelugnen var således murad som en öppen hård, fastän omsluten av kakel. Experiment med att lägga murtegel på särskilt vis, i kanaler och hindersamt leda rökgasers alltför snabba lopp uppåt, hade visserligen förekommit innan dess, men troligen inte särskilt frekvent.

Ett kännetecken för kakelugnen är alltså detta med rökgångarna.. Och att det blev en sjuttonhundratalsuppfining.

Men - rökgångar var i bruk redan under förhistoriskt tid -FVT- På stenåldern.. Arkeologer har funnit fina system för tillvaratagande av elden, under denna tidiga mänskliga epok. Exempel: ..en artikel i tidskriften *Arkeologi och Energi* - Gbgs Arkeologiska museum, 1989. *Värmehushållning i norrländska stenåldershushåll*. Skriven av Ulf Westfal. Jag hörde även för många år sedan, ett radioprogram som behandlade ackumulering av värme, samt rökgångar vid stenåldersboplatser i Umeåtrakten. Kan ha gällt samma utgrävning. Och antikens krigiska Rom är ju välbekant för stora tekniska framsteg. Vattenledningar och betong.. Bara en del av många nydaningar från då. En rökgång s.k. **HYPOCAUST**

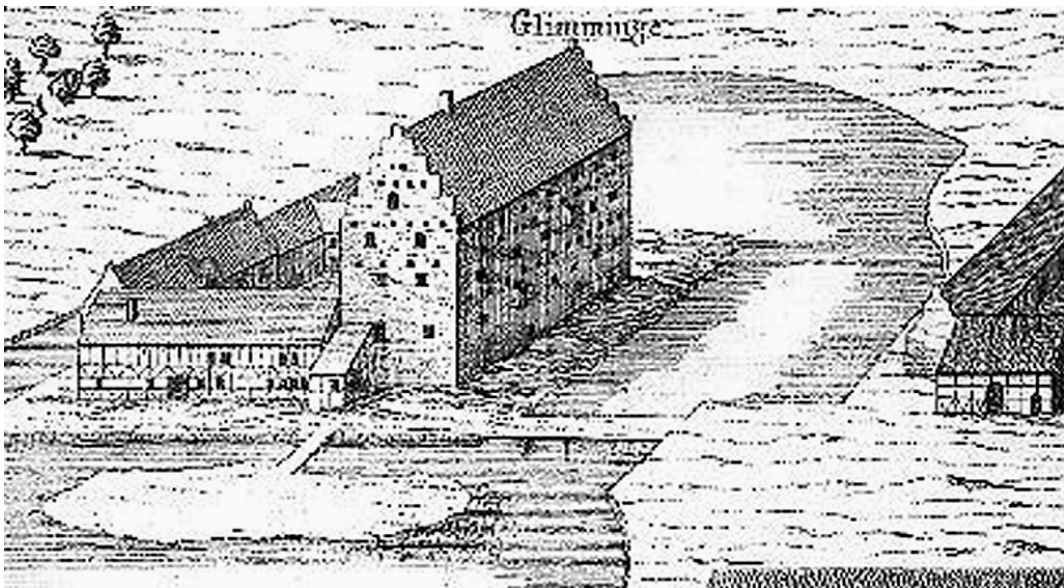
Enligt: www.gridclub.com/fact_gadget/the_romans

. en metod att från kökshärden, leda rökgaser in till och inuti väggar, för bättre tillvaratagande av eldstäders värme, är en annan dåtida, sinnrik teknisk uppfining.

På tusentalet förde munkarna stort och vitt förgrenat vetande med sig till vår del av Världen. Att låta mura byggnader av tegel, är känt i Norden sedan elvahundratalet och en mycket användbar kunskap, förmedlad genom dessa besjälade resande. I klosterruinens väggar har man funnit desamma rökgångar som romartidens folk lät bygga.

För i Visby klosterruiner har upptäckts denna suveräna, men påkostade metod för värmehållning.

Glimmingehus, helt nära Simrishamn och Norden bäst bevarade medeltidsborg, är också byggt med detta rökgångssystem i sina väldiga, stenmurade väggar. Från köksdelen i källaren, leder eldens värme i väggarna genom alla våningsplan. Huset byggdes vid sekelskifte fjorton-femtonhundra och var då synnerligen modernt, med vatten-och värmesystem samt skorstenar. Två på var gavel. dock – se bilden nedan. Där finns dessutom inte en sättning.. eller knappt ens en enda liten spricka i någon av väggarna. Välbyggt och i syfte att vara ett värn för sitt husfolk. Och med 12-1300-talets riddartid som estetiskt ideal.

GLIMMINGEHUS Gerhard Buhrman 1680

ur: Prospector af åtskillige märkvärdige Byggnader, Säterier och Herregårdar uti Skåne, Abraham Fischer 1756
från en sida på nätet: www.algonet.se/sylve_glimmhus.htm

Stort och gammeldags.. Med alla tekniska finesser.. Och välbevakat.. Den där stenborgen har länge, länge haft en lockande effekt på mig. Men, mest med tanke på de där rökgångarna.. Helt nyligen och i samband med ett kakelugnsuppdrag i närheten, kunde jag göra ett flera timmar långt och fascinerat besök där..

GLIMMINGEHUS - MED KÖKSHÄRDEN, SOM UTGÅNGSLÄGE FÖR RÖKGÅNGAR I DE VÄLDIGA STENMURARNA

4.

Tegelbruk och Krukmakerier blev vanliga i Norden, först kring den här tiden.. 14-1500-tal. Krukmakaren och Kakelugnsmakaren blev densamme hantverkare och värvet bestod generellt i att förse det högre ståndet med krukor. Efterhand således även med kakelugnar. Det mindre bemedlade folket fick ljus och värme från den öppna härden och de åt ur grötfat tillverkade av trä.

Kakel är ett låneord från tyskans *Kachel*. Vilket i sin tur lär komma ur latinets *cacabus* eller *cacabulus*.. Som betyder lerkärl. Det var också lerkärl som fick bli de första kakelugnskaklen.. Drejade skålar, cirka femton centimeter i diameter, vilka sammantrycktes vid kanten till små, svagt rundade kvadrater, baserad med resterande skål intakt. Som efter bränning och glasering, uppsattes till vad som nämnes skålkakelugn. Skålformen skulle ge mer strålningsvärme och invändigt bereddes plats runtom skålen för lerbruk vid uppmurning. Det lilla formatet gav även större slitagestyrka vid senare eldning. Denna sorts kakelugn kom från Tyskland till Norden under medeltid, 13-1400-tal i rätt begränsad omfattning.

Det finns en bild av en tysk keramikmodell på sidan 42 i Tunander utmärkta bok, *Kakelugnar spisar och kaminer*. Den kan dessutom ses på Stockholms Läns museum´s nätsida. Se adress på nät-och litteraturlistan.

Dessa första kakelugnar kan liknas vid bikupor. Ingångsöppningen formad som en liten tunnel för veden, och om jag förstått rätt, så var endast eldstadsbotten en murad härd och troligen bestående av sten. Som en gårdsplan.. Med utvald sten, till syftet lämpliga och flacka.. Måhända huggna. Handslaget murtegel var mest förbehållet byggnader. Även de tidiga skorstenarna murades av sten och då invid en yttervägg. Långt senare kom den centralt placerade skorstenen. Ännu längre fram i tiden började skorstenar av tegel att muras.

Den öppna härden är den form av värmekälla och kökshärd, vilken levte kvar genom alla tidsepoker. Som den finns i samekåtan.. kvarvarande fåbodar.. och alla Finnmarkens bevarade rökstugor.. Med sin fria eld, vilken letar sig till en öppning. I en del sammanhang, försedd med ett enkelt vippspjäll. Dessa boningar fungerar numera som levande muséer. Kanske kaminer är inmonterade, vilket är högst förståeligt.. Röken är inte direkt god för hälsan.. Inomhuselden har till sist blivit tuktad. Endast lägerelden är obunden.

Kakelugnen blev försedd med kakel i den form vi nu känner igen dem, först vid femton, sextonhundratalet. Platta och rektangulära. Som regel var de reliefkakel. Och de fick bli större. Ett 1600-tals kakel har en storlek om ca 20x25 cm. Ofta svartglaserat på röd skärv. Det intressanta är att baksidorna visar sig vara helt sotiga !! Innandömet fungerande som ett ödsligt rum för elden.

Det stämmer således att dessa tidiga kakelugnar var "helt tomma inuti" som en dåtida betraktare meddelat oss - med röken från eldens härd rakt upp och ut.. Kakel jag sett, kan uppvisa sprickor, vilka troligast uppkommit genom braseldningen. Den tidens uppmurning skiljer sig mot framsteget år 1767, att från början ingen invändig murning med murtegel förekom. Det vill säga, inga rökgångar och ingen fyllning i kaklet med tegel. Med reservation för undantag i detta påstående.

Svart glasyr kan uppnås med inblandning i blyglasyr, av exempelvis kromoxid, manganoxid och/eller järnoxid. Nämnda oxider fungerar mycket bra på rödbrännande leror för att få fin svärta. Kanske tillämpades någon annan metod. Antagligen skulle dessa kakel efterlikna järnkaminer, vilka kom i bruk under den här tiden. Bly var gängse beståndsdel i lergods-glasyrer före "vår tid".. och en orsak till många krukmakares -med familjer- alltför tidiga död.. Glasering gick gängse till så, att det obrända godset -rågodset- siktades över med blypulver.. Det är lätt att föreställa sig allt damm.. Förresten så har jag själv sett blystoff liggande i stora, skärt lysande högar i glashyttor, så sent som under början av 1970-tal. Vackert glänsande glas innehåller just bly. Som ger ett fulländat, läckert fylligt och levande skimmer åt en glasyta. Men.. i alla fall.. Direkt livsfarligt i förglaserat tillstånd !! Inte hälsosam efteråt heller. Som glasyr på krukor. En enkel blyglasyr består av blymönja, kvarts, natronfältspat och kaolin.

Sjuttonhundratalets praktkakelugnar, får här presenteras genom ett frimärke,

EUROPAMÄRKET 1976. Visar en av ugnarna på Sturehofs Slott. Den är tillverkad vid Mariebergs poslinsfabrik, vilken fanns åren mellan 1759 och 1788. Läs gärna en intressant artikel - Myten om "mariebergaren" skriven av Susanna Scherman i No 4/04 av tidskriften Byggnadskultur. Ges ut av Svenska Byggnadsvårdsföreningen, vilket är det nya namnet från och med i år. Föreningen har en artikelsamling, som kan nås över nätet, www.byggnadsvard.se

Marieberg blev en kvalitativ medtävlare till Rörstrands fajansfabrik, som startade sin tillverkning i Stockholm år 1726. Och snart därefter även började tillverka kakelugnar. Som sedan femtonhundratalet huvudsakligen framställts vid landets alla krukmakerier. Jämte importen från tysktalande länder.

För övrigt rådde stor konkurrens från dessa mindre verkstäder. Rörstrands ekonomi var bräcklig mot sjuttonhundratalets slut. Men omkring 1820 och delvis på grund av kris i engelska porslinsfabriker, fick denna svenska hundraåring då ny stabilitet.

Själv är jag mycket förtjust i 1700-talets hantverksugnar och tidigt fabricerade 1800-talskakelugnar. Även jugendugnar runt 1900.. samt tiden kring 1920 lockar mig !

Mot slutet av sjuttonhundratalet kom tillverkning av kakelugnar igång ordentligt. Alltfler kunde låta uppföra den här utmärkta värmekällan i sina bostäder. Bönder lät beställa hos den lokale krukmakaren, som både tillverkade och uppförde eldstaden. Kakelugnen blev en del av inredningen och den blev ett perfekt element för värme. Till yttermera visso även präglad av tidens stilideal. Finast, enligt mig, är ugnarna formade utifrån krukmakeriets resurser: Platsens egen lera.. kalk-eller järnhaltig. Krukmakaren hade tillåtelse att ta upp viss mängd per år i traktens allmänning. Vitengoberade ytor.. Engobe är en tunn lervälling av piplera och vatten. Ett föremål kan sedan doppas i soppan eller målas med. Kanske därefter i den lätt torkade ytan, bli tecknade i sgraffitoteknik. Alternativt kan engoben vara infärgad. Främst genom mangan (brunsten), kopparoxid eller järnoxid (även rödlera direkt). Och därefter påförd läderhård lera med hjälp av ett kohorn, som fått en liten öppning längst ut på sin spets. Eller så var engoben inte infärgad alls. Vem har inte sett en röd kruka med två vita ränder.. Eller ett mjölkfat.. Typiska färger gällande krukmakeriföremål, är rött, gult, grönt ..och svart. Den blå färgen var sällsynt.. men åtråvärd. Baseras på kobolt. En kostsam beståndsdel. Nu vill jag påpeka, att ämnet krukmakerifärger och leror är mycket, mycket mer omfattande än så här. Ett liv är det !!

I Göteborg bildades Kruk-och Kakelugnsmakareämbetet år 1763 - Det första ceremoniella mötet hölls den 21 januari samma år. Då fanns i regionen ett flertal Krukmakerier. Fram till mitten av artonhundratalet levde dessa mindre Verkstäder i förhållandevis frid och ro. Befolkningstalet var inte så stort ännu.

Krukmakarna kunde samsas någorlunda om sina uppdragsgivare. Men mot mitten av artonhundratalet ökade antalet invånare i Sverige. Industrialismen hade tagit fart..

Stor omvälvning hade skett på landsbygden i samband med laga skifte.. Människor började verkligen röra på sig.. Järnvägar byggdes.. Och bostäder. Dessa krävde uppvärmning. Den öppna härden försvann i samband med att nymodigheten järnspisen fick sitt genombrott omkring 1860, 70 och 80-tal. Inte förrän runt 1900 blev den allmän egendom. Fotogenlampan introducerades för svenskarna omkring år 1870.

Och kakelugnen blev synonymt med svenskt gott inomhusklimat. När skråsystemet upphörde år 1846 kom fabrikererna. Full näringsfrihet rådde 1863. Därefter fanns det Kakel-Fabriker !! Runt om i hela Sverige. I Haga i Göteborg residerade Kakelugnsfabrikör August Ringnér.

En duktigt förmögen man. Dock, mest genom fastighetsinnehav. Jag skriver och ritar om hans fabrik sedan många år. Han drev en omfattande och gedigen, men högst ordinär Kakel-Fabrik under trettio år. Dessvärre utan att efterlämna många spår. Det gör inte min forskning lättare precis.

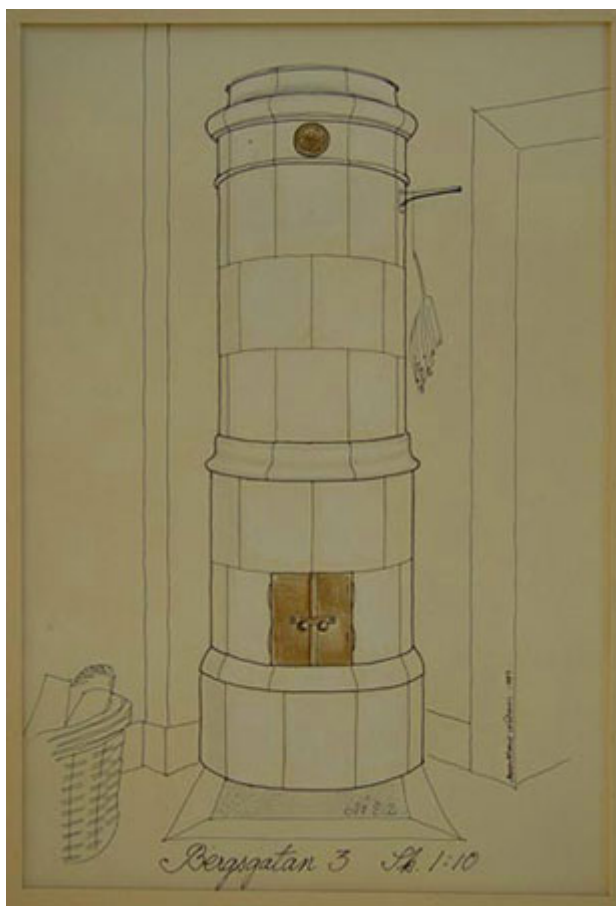
Bild från nätsidan hagahistorik.com
vy från Haga åt nordost.

Byggnaden just "under" flaggstången, det lilla ljusa med två skorstenar, är Husargatan 21. Det ritades år 1847 för familjen Ringnér, som sex år tidigare flyttat till Gustavi Domkyrko Församling i Göteborg från Staden Kongelf. Två av de äldsta barnen, söner, 26 och 28 år, var bägge kakelugnsmakaregesäller. Den yngre av dem, August, blev just detta år 1847 - Mäster.

Det är denne kakelugnsmakare och den fabrik, vilken kom att byggas vid Östra Skansgatan mot slutet av 1850-talet, jag sedan länge forskar kring och fick kännedom om vid min kakelugnsdokumentation 1982-83.

Byggnaden längre norröver, bredvid No 21, är Husargatan 19 och kom att ägas av Kakelugnsfabrikör Ringnér (jo - densamme August..) vid 1870-talets början. Dess grannhus, Husargatan 17/Haga Nygata 29, är ett landshövdingehus, uppfört år 1877. Detta var ett av Aug. Ringnérs sista husprojekt (dessa **var** verkligen otaliga !!) Tre år senare dog han.

Artonhundratalets mitt medförde således en ökning i antalet tillverkade kakelugnar. Som nådde sin topp omkring sekelskiftet. Den fabrik som längst höll sin tillverkning igång, var Uppsala-Ekeby. Trakten är känd för sin fina lera. Kakelugnar framställdes där ända till omkring 1950.

rosemarie nilsson 1983

BERGSGATAN 3, HAGA I GÖTEBORG. BYGGÅR 1915. RIVET OMRING SJUTTIO ÅR SENARE. RITADES AV ARKITEKT C H ZETTERSTRÖM. PÅ SAMMA PLATS FINNS NU ETT PARKERINGSHUS.

KAKELUGNEN ÄR FRÅN SAMMA EPOK. MED OKÄNT ÖDE EFTER 1985.. VAR TROLIGEN TILLVERKAD PÅ UPPSALA-EKEBY. VITGLASERAD, CA 230 CM.

TECKNINGEN - EN AV TOLV - BLEV EN DOKUMENTATION ÅR 1983, KAKELUGNAR I HAGA

Då, i början av femtiotalet inleddes ännu en byggepok.. Det byggdes ånyå nytt. Badrum blev en angelägenhet för många och centralvärme gällde i flerbostadshusen.

Kakelugnen blev sorgligt onödig. Revs.. blev byggnadsfyllte.. Var allmänt obekvämt. Utom kanske för några enstaka entusiaster. Och för dem som tvingades bo med sin kakelugn..Samt för dem som måhända skämdes för sin kärlek.. Men höll ut..

Tills 1973. Vår första energikris i modern tid. (en annan sådan kris, var ju under mitten av sjuttonhundratalet) Kakelugnen återupptäcktes. År 1982 lät Gustavsberg tillverka en grönglaserad stengodsugn - formgiven av Karin Björkqvist. Inte i många exemplar. Skulle vara roligt att få se en..

Kakelugnsmakarna fick till uppgift att återuppstå. Men då var kunskapen milt sagt skiftande. Jag lärde grunderna för tretton år sedan. För att kunna mura mina egna konstruktioner. (som ännu inte blivit till)
Allt låg i träda tills för två år sedan, då jag tillfrågades om en kakelugns-upsättning. Det gick bra, men under stark vånda.. Ändock med lockelse. Har ju mest forskat kring kakelugnar. Alltsedan början av 80-talet. Nu gör jag både och.

SANDTAG

MURSAND - mellan 150 och 200 liter (ca 250-300 kg) går till en uppsättning

TORR LERA FRÅN VERKSTADEN
normalt åtgår ungefär sextio - åttio kilo till en kakelugnsuppsättning

VATTEN TILLSÄTTES..

..BLIR LERBRUK

Har förstås även min utbildning till keramiker som god grund att stå på.

MURTEGEL - ATT ÅTERANVÄNDA !

NEDTAGEN OCH UPPMÄRKT KAKELUGN

NEDTAGNING AV KAKELUGN - ELDSTADEN HAR VITTRAT GENOM ALLA ÅR AV ELDNING

KAKELUGNEN SÄTTES UPP IGEN.
MED NYTT HÖGBRÄNT (ELDFAST) MURTEGEL TILL ELDSTADEN.
I ÖVRIGT ÅTERANVÄNDES HÄR DET MESTA AV UGNENS TIDIGARE TEGEL.
TILL VISS DEL KOMPLETTERAT MED YTTRELLIGARE GAMMAL MURSTEN.

Låt nu denna text bli en port till eget kakelugnskunnande. Det finns hur mycket som helst att lära !! Här endast nuddas ett spännande ämne..

Förresten - kom ihåg:

En kakelugn bör eldas kontinuerligt. Och alls icke småeldas. Nej - en rejäl, välfylld vedbrasa sättes en eller två gånger per dygn. Med torr ved och rätt tempo bums.. Elden skall inte ligga där och pyra, svamla och tveka. Trava veden först varvvis, så syret får leta sig fram.. Kör med öppna spjäll - eldstaden är liten, risken för överhettning är minimal. När brasan lever gott, är det dags att lugna den något genom att stänga luckor och skjuta för spjället lite.

Läs mer om rätt eldning.. Lär ..Och fråga folk som kan konsten.

Det är viktigt att elda väl och riktigt. Både för oss och atmosfären !

(Fast.. en och annan liten trivseldning går såklart för sig.. men bara ibland.)

Själv sätter jag därför gärna en kakelugn med fogar (mot slutet av artonhundratalet blev det ett ideal att kunna sätta med så tunna fogar som möjligt..) för att inte temperaturväxlingar skall orsaka sprickor och krackeleringar på grund av sporadisk eldning. Värme har en utvidgande förmåga. Lerbruket ger en viss rörelemån. Kakelugnen står kanske oeldad delar av vintern. Många lever inte längre med kakelugnen som primär värmekälla. Omprövning anbefalles.. Om möjligt. Kakelugnen kan bli en Vän för Livet.

LITTERATUR

I ETT MYCKET BEGRÄNSAT URVAL.. NÅGOT MER FINNS PÅ NÄTSIDAN 'HAGAHISTORIK'

Pottemakare Krukmakare Kakelugnsmakare i Falkenberg	E Wallerius	1973
Kakelugnar spisar och kaminer	B & I Tunandert	1982
Den verkliga kakelugnen	M Cramér	1991
Krukmakare och kakelugnsmakare	T Möller	1999
Husets hjärta, spisar i gamla hus	H Mårtensson	2001
Keramik i arkitekturen	S Tjernström	2003
Elda icke för kråkorna !	H A Lundberg	1924
Vedboken	faksimil Tekniska museet	1980
	L Krögerström	1994

NÄTSIDOR:

UTAN INBÖRDES RANGORDNING.. SAMT I ETT BEGRÄNSAT OCH SUBJEKTIVT URVAL..

www.byggnadsvard.se
www.raa.se/byggnadsvard
www.gotmus.i.se/byggnadsvard/hantverkare_material/10.htm
www.lansmuseum.a.se/byggnadsvard
www.gridclub.com
www.algonet.se/~sylve_a/glimmhus.htm
www.keramik-kakelugnar.com
www.sk-ab.com
www.baltarboforvaltning.se
www.hagakakel.com
www.hagahistorik.com

NÅGRA KAKELUGNSTERMER

- KAKEL** rundat eller plant kakel, främst opakglaserat vitt lergods (fajans) 1800-tal och framopak = täckande. Även engoberade gul-& rödleror och därefter klarglaserade (före 1850tal) mått: 315 * 240 **med** storleksvariabler, beroende av kakelugnens utseende och ålder
bränntemperatur: 900 – 1050 grader Celsius
- ENGOBE:** piplera, uppslammad i vatten
- RUMP:** invändig formning med plats för lerbruk, svick och kramlor. Benämnes även: steg med vulst
- A. Reliefkakel - vitt eller färgat (polykromt) med på- eller underglasyrfärger
- B. Slättkakel - dito enligt ovanstående
- A och B ovan: antingen hel kakelugn eller del av (ex. krön) och med **stora** avvikelser vad beträffar tid- plats och utseende.. **Här endast beskrivet i korta, generella drag..**
- Rågodsbränning -skroj- sker i temperatur runt 900 g C
- Glasyrbränning sker vid ca 1050 g C (gäller lergods)
- Bränning med påglasyrfärger sker i 750 – 800 g C
- KRÖNKAKEL** översims och fris (fris, detsamma som ornament)
- MITTELBAND** skänkfis på en kolonnkakelugn, rund eller rektangulär
- FOTSIMS** nedersta fris, ovanför sockel och fundament
- SOCKEL** första kakelskift, på vilket sedan kakelugnen muras
- SKIFT** varje kakelvarv (-skift) nerifrån och upp.
Märkes vid nedtagning: A1, A2, A3 osv. B1, B2, B3, osv. Börja alltid längst ned till vänster..
- TEGEL** massivt murtegel, hel-och halvtiegel. Normalformat (NF) 250*120*75 mm dvs.3tums murtegel
Finns även som 'stortiegel'
Bränntemperatur omkring 900 g C Sk..eldfast tegel är högbränt - över 1050 g C och mer.
Och kan innehålla chamotte, dvs krossad bränd lera. Användes till murning av eldstaden.
Är lera med hög sintringsegenskap. Sintra, betyder att leran smälter, dvs. tätbränner.
- SVICK** tegelkross, alternativt kasserat kakel - **utan** glasyr
- LERBRUK** krossad, torr lera. En del lera och två - tre delar mursand. Vatten tillsättes och bearbetas manuellt med byggbräda eller med maskin, till kraftig och grötliknande men smidig konsistens.
- KRAMLA** av 3-mm galvaniserad järntråd (klamrertråd) som klipptes i lämplig längd samt böjes.
Användes till att stödja kakel invändigt - se ovan: rump
- ELDSTADSLUCKOR** ytterluckor av mässing, nickel eller järnplåt. (alternativt järnsmide)
Och innerluckor, vanligen av järnplåt
- DRAGSPJÄLL** av gjutjärn med spjällram - spjälledare i mässing hör till.
- STOS** ca 250 * 150 * 150 mm övergång mellan kakelugn och skortensstock. Av svetsad järnplåt
- SOTLUCKA** inmurningsstos & luckor av tunnplåt och mässing
Sotluckor i övre fris, fungerar även som ventilationsluckor.
- RÖKKANAL** kakelugnens invändiga och lerbruksbestukna rökgångar. Vanligtvis fem till antalet och ger ungefär åtta, tio meter för heta rökgaser att slingra upp mot rökgasöppningen till skortensstock.
Innovation gällande kakelugn år 1767.

Denna text är en utvidgning av ett ord-och bildföredrag, som jag höll den 5 september 2004 på Göteborgs Stadsmuseum, **ELDENS ARKITEKTUR**, med underrubrik; **NÅGRA ORD OM KAKELUGNENS HISTORIA, MATERIAL OCH DESS UPPBYGGNAD.**

Tills början av oktober, var texten beställd av redaktören till tidningen Åter. Men, då han ringde mig, var jag i princip redan på väg till en kakelugnsuppsättning i Skåne. Och vid hemkomsten hade jag därefter mitt föredrag på museet i tankarna ...och texten blev till ..lite som av sig själv 'En kakelugns tillbakablick'. 'Åter' är däremot en tidskrift med uteslutande praktisk inriktning, så redaktör Petter och jag kom överens om att kanske höras av igen längre fram. För jag hann inte skriva ännu en artikel före deadline. Nu kommer text och bild in på min egen nätsida 'hagakakel' istället. Vilket jag faktiskt planerat sedan länge..

rosemarie nilsson HAGA Göteborg
tele +46 31 13 46 80
KERAMIKER - SKRIBENT - KAKELUGNSMAKARE

gick på **Konstindustriskolan (HDK)**
mellan åren 1968 och 1973. Var sedan krukmakare i
egen Verkstad ett par år, samt undervisade ännu längre..
Bland en del annat..

Gjorde även en dokumentation om **KAKELUGNAR I HAGA**

forskar kring en **kakelugnsfabrik..**
börjat experimentera med **kakel**
driver nätsidorna **www.hagakakel.com**
www.hagahistorik.com

och tar **kakelugnsmakaruppdrag** sedan två år tillbaka:
NEDTAGNING, UPPSÄTTNING, KONSULTATION, RESTAURERING & RENOVERING

SMÅLAND I JULI ANNO 2004

foto: rosemarie nilsson, som för övrigt står för
alla bilder i denna kakelugnsberättelse.
Utom där annat angives.

18.

slut